

Nr 48

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland.

(3:e avd.)

I propositionen nr 62 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 februari 1955, föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att statsbidrag må på i statsrådsprotokollet angivna villkor utgå till Västerbottens och Västernorrlands läns landsting för inrättande av bakteriologiska laboratorier i Umeå resp. Sundsvall, *dels ock* till Inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Genom beslut den 15 januari 1954 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning rörande frågan om statlig ekonomisk medverkan vid inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland.

De sakkunniga har — efter samråd bl. a. med rådet för skydd mot biologisk krigsföring — den 26 november 1954 avgivit betänkande i ämnet (stencilerat). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling. En redogörelse för de sakkunnigas förslag och däröver avgivna yttranden finnes införd i statsrådsprotokollet (s. 6—16), till vilket utskottet tillåter sig att hänvisa.

Departementschefen anför, att frågan om en förstärkning av landets resurser för utförande av bakteriologiska undersökningar vid flera tillfällen varit under diskussion. Därvid erinras om att medicinalstyrelsen i skrivelse den 13 april 1946 framlade förslag om en indelning av riket i regioner kring var sitt bakteriologiska laboratorium. Avsikten därmed var bl. a. att genom en jämn fördelning av provmaterialet och under hänsynstagande till rådande transportförhållanden bättre betjäna olika landsdelar med sådana undersökningar. Samtliga då befintliga laboratorier skulle ingå i den nya organisationen, varjämte föreslogs inrättande av ett antal nya laboratorier, bl. a. i Sundsvall (ev. Härnösand), Umeå och Boden. Förslaget återremitterades emellertid den 14 juli 1950 till styrelsen. Frågan om en indelning av landet i särskilda laboratorieregioner upptogs sedermera i betänkanden, avgivna dels av de sakkunniga rörande bak-

Bihang till riksdagens protokoll 1955. 6 saml. Nr 48

teriologisk krigföring, dels ock av utredningsmannen angående planläggningen av viss laboratorieverksamhet i krig. Såväl de sakkunniga som utredningsmannen förordade en uppdelning i lämpliga laboratorieenheter. I samband därmed föreslogs en utbyggnad av de befintliga laboratorierna och inrättande av ett antal nya laboratorier.

Förslag grundade på nämnda båda betänkanden förelades 1952 års riksdag i propositionen nr 130/1952 angående åtgärder till skydd mot biologisk krigföring. Departementschefen framhöll därvid bl. a., att de stora krav, som under krig komme att ställas på laboratoriernas diagnostikresurser, nödvändiggjorde en förstärkning av den fredsmässiga laboratorieorganisationen. Departementschefen förklarade sig emellertid icke vara övertygad om att en förstärkning borde åstadkommas på föreslaget sätt. En realistisk planering borde därför utgå från ett mera begränsat program.

I nu föreliggande betänkande har de sakkunniga — med utgångspunkt från ett av medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1953 framlagt förslag och efter samråd med rådet för skydd mot biologisk krigföring — enligt meddelade direktiv till behandling upptagit frågan om en statlig ekonomisk medverkan vid inrättande av bakteriologiska laboratorier i Norrland.

För egen del vill departementschefen i detta sammanhang först framhålla, att han nu liksom tidigare helt ansluter sig till de sakkunnigas av remissinstanserna delade uppfattning, att tillgängliga laboratorieresurser såväl personellt som materiellt är otillräckliga. Detta gäller redan i fredstid och under relativt epidemifria år. Erfarenheterna från bl. a. paratyfusedemien 1953 har ytterligare bestyrkt angelägenheten av en utbyggnad av laboratorieorganisationen i olika hänseenden. Såsom de sakkunniga anfört, är det emellertid förhållandevis väl sörjt för bakteriologiska undersökningar i södra och mellersta Sverige, medan behovet av resurser härför främst gör sig gällande i Norrland. Det erinras om att det f. n. nordligast belägna, av medicinalstyrelsen godkända laboratoriet är universitetets i Uppsala bakteriologiska institution. Vad detta betyder i fråga om långa transporttider och därav följande reducerade eller helt uteblivna möjligheter till säker diagnostik av översända prov anses icke behöva ytterligare utvecklas. Departementschefen vill endast framhålla, att inrättande av regionala laboratorier också i Norrland bör komma att öka tillförlitligheten av undersökningsresultaten, medföra ett snabbare omhändertagande av smittkällor och därav följande färre underhållsdagar på epidemisjukhusen samt öka förtroendet med de epidemiologiska förhållandena inom upptagningsområdena.

Om det sålunda icke synes råda någon tvekan om behovet av en utbyggnad av laboratorieorganisationen i Norrland, är därmed icke utan vidare klart, att bidrag av statsmedel bör utgå till en sådan utbyggnad, som i första hand tar sikte på det fredsmässiga behovet. Såsom de sak-

kunniga anfört torde det av bestämmelserna i sjukhuslagen och epidemi-lagen få anses följa, att det i första hand bör ankomma på de kommunala huvudmännen att svara för en ur enbart dessa synpunkter motiverad utbyggnad av organisationen. En utbyggnad av laboratorieväsendet torde även medföra minskade kostnader för huvudmännen genom färre underhållsdagar på epidemisjukhusen. Emellertid måste det ur försvarsberedskapssynpunkt vara ett riksintresse, att i Norrland bättre undersöknings-möjligheter än f. n. står till förfogande. Bl. a. synes de stora krav på snabb diagnostik, som under krig kommer att ställas på laboratorierna i händelse av biologisk krigföring, nödvändiggöra en förstärkning av laboratorieorga-nisationen. En tillfredsställande fredsmässig laboratorieorganisation är en av förutsättningarna för ett verksamt skydd mot sådan krigföring. Ytterligare framhålles, att svårigheterna att i ett beredskapsläge realisera hit-tills uppgjorda evakueringsplaner av olika skäl måste bli betydande. Ett upprättande av regionala laboratorier i Norrland kommer därför att på ett avgörande sätt förbättra beredskapsläget på det epidemiologiska området. Garantier synes därigenom skapas för att en godtagbar beredskap där-städes över huvud taget kommer till stånd. Med hänsyn härtill och till den förbättring av beredskapsläget också för landet i övrigt, som där-igenom kommer att ernås, förordas, att statsbidrag får utgå till inrättande av två bakteriologiska laboratorier i Norrland. Ur nu anförda synpunkter torde därvid, såsom de sakkunniga anfört, särskilda skäl föreligga för in-rättande av sådana laboratorier i Umeå och Sundsvall, vilka avses skola betjäna de i detta hänseende sämst ställda fyra nordligaste länen. Utöver vad därutinnan tidigare anförts hänvisas till den särskilda promemoria, som fogats till betänkanudet och vars innehåll är av sådan natur, att en redogörelse för densamma icke torde böra intagas i statsrådsprotokollet. Det understrykes, att de skäl, som enligt vad nu anförts kan motivera stats-bidrag till uppförande av bakteriologiska laboratorier i nämnda båda stä-der, är speciella. Ett ytterligare statligt engagemang vid en fortsatt utbyggnad av ifrågakommande laboratorieorganisation bör sålunda enligt de-partementschefen icke ifrågakomma. Därav följer, att departementschefen icke anser tillräckliga skäl tala för statsbidrag till ett motsvarande labora-torium i Östersund. Vissa skäl har däremot anförts för inrättande i anslut-ning till garnisonssjukhuset i Boden av ett dylikt laboratorium. Frågan därom anses emellertid, eftersom staten är huvudman för detta sjukhus, icke böra behandlas i förevarande sammanhang utan i den ordning, som gäller för utbyggnad av garnisonssjukhuset i övrigt.

Vad därefter angår frågan om konstruktionen av statsbidraget och storleken av bidragsbeloppen har departementschefen i huvudsak ansett sig kunna godtaga de sakkunnigas förslag och därtill anknutna villkor. Statsbidrag föreslås sålunda utgå med 300 000 kronor för vardera labora-toriet. Därvid framhålles särskilt angelägenheten av att utrustningen i

erforderlig utsträckning göres lätttrölig samt att — i den mån sådan utrustning väljes, som icke utan svårighet kan transporteras — tillräcklig reservutrustning hålles i beredskap. Vid anskaffande av denna utrustning samt av de förbrukningsartiklar, som förutsättes skola hållas i lager, anses samråd höra ske med medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd och styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium. Vidare anses frågan om den lämpligaste platsen för denna förrådshållning böra prövas i anslutning till den revision av beredskapsplanläggningen på detta område, som måste följa av nu framlagda förslag.

Laboratoriebyggnaden i Umeå har redan påbörjats och väntas stå färdig under innevarande år, medan byggnadsarbetena i Sundsvall torde komma att påbörjas först under senare hälften av samma år. Denna byggnad kan därför beräknas bli färdigställd först under hösten 1956. Med hänsyn därtill förordas, att för ändamålet erforderlig medelsanvisning, 600 000 kronor, fördelas med lika belopp på ettvar av budgetåren 1955/56 och 1956/57.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen syftar Kungl. Maj:ts förevarande förslag till en förstärkning av landets laboratorieorganisation för humanmedicinskt ändamål. Härvid anses statsbidrag böra utgå till inrättande av bakteriologiska laboratorier i Sundsvall och Umeå främst emedan det ur försvarsberedskapssynpunkt är ett riksintresse, att bättre undersökningsmöjligheter än de nuvarande står till förfogande i Norrland.

Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning om angelägenheten av att de vidsträckta områdena norr om Dalälven får tillgång till bakteriologiska laboratorier med erforderliga personella och materiella resurser. Utskottet, som beretts tillfälle taga del av den i statsrådsprotokollet nämnda särskilda promemorian, anser vidare liksom departementschefen att för en statsbidragsgivning i förevarande fall föreligger speciella skäl, vilka inte bör få åberopas vid upprättande av liknande laboratorier på andra håll. Ytterligare vill utskottet understryka departementschefens uttalande, att frågan om inrättande av ett bakteriologiskt laboratorium i anslutning till garnisonssjukhuset i Boden bör behandlas i den ordning, som eljest gäller för utbyggnad av garnisonssjukhuset.

Under åberopande av det anförda och då Kungl. Maj:ts förslag inte heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att statsbidrag må på i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 februari 1955 angivna villkor utgå till Västerbottens och Västernorrlands läns lands-
ting för inrättande av bakteriologiska laboratorier i Umeå
resp. Sundsvall;

b) till *Inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland* för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Stockholm den 11 mars 1955.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, Leander, Boman, fröken Andersson, herrar Näsström, Pålsson, Hesselbom, Sundelin, Gustaf Andersson, Einar Persson och Bergman; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Bergström, Andersson i Malmö, Ståhl, Lindholm, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Åkerström, fröken Elmén, herrar Thapper, Birke, Onsjö, fru Ericsson i Luleå, herrar Gustafsson i Skellefteå och Löfroth.
